

Observatoriu ese de doue ori in
septembra, Mercurea si Sambat'a.

Pretiulu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis u post'a in lainsrul monarhiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. seu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. seu 11 franci. — Numeri singurati se dnu cete cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diaru politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Nr. 85.

— Sibiu, Miercuri 3/22 Novembre. —

1880.

Program'a Banului Croatiei.

Starea actuala politica, legislativa, sociala a regatului Croatiei ar trebui se ne interessedie anume pe noi romanii, intr'o mesura ca aceea, in catu se ne ocupam de ea celu puçinu odata in septembra, pentru ca se invetiam dela dens'a. Avutau si croatii forte multe dile amare, pana ce au scapatu cu totul de bol'a rea a magiarisarei. Legislativ'a Ungariei dominata de kossuthiani pe la 1840/1 pusese croatilor nebunescu terminu numai de 6 (siese) ani, pentru-ca se invetie si introduca limb'a magiara in totu coprinsulu terei lor. Urmările funeste ale acelei tiranii nebunesci sunt in memor'a totoror.

Dupa trecerea absolutismului si mai alesu dela 1866 incóce, pre catu timpu erau mai ascultate consiliele lui Franciscu Deak, majoritatea dietei unguresci dise croatilor: Eca aici o cõla alba, scrieti pe ea orice conditiuni de autonomia ve convinu voul, numai se nu ve rupeti de catra corona Ungariei, se nu ve alaturati la austriaci, se nu trimiteti deputati la senatulu imperiale din Vien'a, ci se veniti si voi la diet'a din B.-Pest'a.

Croatii, tinendu si la dreptulu loru publicu istoricu, pretinsera si castigara dieta propria legislativa, in a carei sfera intra: 1. administratiunea politica, incependum dela comuna pana susu la gubernulu provincial, cu banulu in frunte; 2. intregu resortulu justitiei; 3. instructiunea publica, scólele preste totu, dela scóla satésca pana la universitate, totulu in limb'a loru nationale; 4. cultele religiose; 5. milit'a teritoriale cu comanda croata. La acestea conditiuni principali s'au mai adausu si altele de a dou'a ordine. In a. 1868 se inchiaie contractulu bilaterale intre croati si unguri, sub inpregiurari forte nefavorabili pentru croati. Pe atunci banulu Rauch era magiaronu si majoritatea dietei din Agramu magiaróna. Natiunea croata vediendu-se pacalita reu, se turbură forte si la o alta alegere trantindu pe magiaroni, scóse majoritate croata. Banu se facu fostulu odinióra cancelariu Mazuraniciu. Dupa sbuciumaturi destulu de violente, in fine la 1873 se inchiaie pactulu alu doilea asia, in catu acum croatii poteau crede ca sunt asecurati

de atentatele magiarisarei si de implerea terei loru cu functionari magiari si cu renegati. Mai antaiu inse pe banulu Mazuraniciu ilu incongiarara cu cätiva ómeni de nimicu, se deschise campu largu la o multime de abusuri si misielii, pentru-ca se se pôta dice la curte si la lume, ca croatii aru fi nisce misiei, carii nu se sciu administra ei pe sine. Archiepiscopulu Michailovicu, magiaronu tramsu inadinsu din Ungaria la scaunulu de Agramu, era castigatu si limb'a magiara incepù a se furisia din nou in Croati'a. Atunci partid'a nationale mai sufulcandu odata manecile, constrinse pe Mazuranici se se retraga, astupà gur'a archiepiscopului, arata unguriloru pumnulu si in fine midiuoci, de si cu greutate, ca imperatulu se le confirme de banu, capu alu provinciei, pe comitele Peiacevici, bunu croat, totuodata omu intieptu, inse si energiosu.

Intre acestea ministrii Ungariei se incercara in anulu acesta din nou, ca se bage limb'a magiara in Croati'a sub alta forma mai puçinu batetória la ochi, in catu adeca ei deschisera in capital'a Agramu (Zagrab'a) o scóla ungurésca pentru functionarii dela posta si finantia. Unu strigatu si protestu generale se audi dintr'odata in tota Croati'a; diariile batura alarmu si dupa deschiderea dietei, interpellatiunile nu se mai terminau. Banulu Peiacevici alerga la B.-Pest'a si scol'a "de functionari" se cassa, sub conditiune, ca se se deschida o catedra de limb'a magiara la universitatea din Agramu.

Dupa acestea banulu se decise, ca se taia odata elu insusi in carne viia, prin o programa bine respicata si formulata asia, in catu se scia atatu ungurii catu si croatii cu cine au a face, pre catu timpu va tinea elu functiunea si demnitatea de banu. Acea programa stă numai din cinci puncte, care merita tota atentiunea publica, din cauza ca aceea este totu odata program'a adoptata de marea majoritate a dietei si de natiunea slavo-croata intréga, cu exceptiune numai de renegati. Noi o dñmu aci in estrasu.

Punctu I. Pactulu bilaterale din a. 1868 intregit prin revisiunea lui din a. 1873 este uniculu fundumentu legale si justu alu totoror institutiunilor autonome ale Croatiei.

La acestea, aruncandu ochii in curte, am inceputu a suride si arata'i spre carulu care intrá pe pôrta trasu de patru boi albi ca laptele si tiépeni ca ursii.

"Da," dise elu intielegéndu-me, "multi domnisorii de ai nostri ar mai dorí se aiba patru boi cu canaci in cérne, de catu se se caciulésca in tota dio'a pe dinante mai mariloru, pentru căt unu osu de rosu. Inse fi siguru, că si noi satenii avemu necasurile nostra."

Era se continuu conversarea cu amiculu meu, candu deodata imi atrase atentiunea omulu, care intrase cu carulu cu boii. Me apropiu de feréstra silu observu mai deaprope. Nu sciu cum simtiamu óre-care compatimire de densulu. Mi se parea că pe faci'a lui citescu o dorere profunda. L'am privit lungu. Din vedere mi se parea trecutu preste 40 de ani. Avea o statura atletica, umeri lati, unu capu proportionat si perulu negru, ce'i atingea umerii, era in contrastu evidentu cu faci'a-i palida si cu fruntea lui, pe care o brasdu doue cretie afunde. Ilu vedu că desprinde boii incepu si, fara a dice o vorba, ii manà la grajd.

"Cine e omulu care a venit cu carulu?" intrebai apoi, intorcéndu-me catra amiculu meu.

"Nutiu," respuse acesta cu voce cam melancolica, "Nutiu, sermanulu!"

Cu acésta vrù se incépa vorba despre altu obiectu.

Cá fulgerulu me sagetă ide'a, că Nutiu trebuie se aiba o istoria dorerosa. Aparitiunea lui... compatimirea, ce mi-a inspirat la prim'a vedere... responsul ce mi-a datu amiculu meu... éta o suma de cause, cari me faceau totu mai curiosu asupra sortii Nutiului.

"Ei bine," reacpuai firulu intreruptu, "cine e Nutiu acesta? ce s'a intemplatu cu elu? de ce se sermanulu Nutiu? Este vr'u misteriu cu elu? a fostu avutu, si-acum coprinsu de vreo patima, a ajunsu la seracia? ori, dora va fi avutu vr'u amoru nefericit? spune'mi rogu-te, vreau se cunoscu sôrtea sermanului Nutiu?"

"Ai dreptate," reflecta amiculu meu. "Nutiu isi are istoria sa. Nu e de locu inveselitore. Daca tocma

II. Drepturile castigate si asecurate prin acelu pactu, aplicate intru tota intinderea loru, ne sunt de ajunsu la desvoltarea interna a terei, si cu atatu mai virtosu ne dau garantia perfecta pentru securitatea nationalitatiei nostre si pentru delaturarea ori-carei specii de magiarisare din patria nostra; de aceea eu (Banulu) voi si lucra din tota convictiunea sufletului meu, ca acelu pactu inchiaietu intre Ungaria si Slavo-Croati'a si relatiunile de dreptu publicu create prin trensulu, se se consolidedie si stabilësca cu tota vigore, in contra ori-carui atacu si a ori-carei violari. (Aplause vii generale in sal'a dietei.)

III. Tota activitatea mea actuala are de scopu a mediuloci catu se pote mai curendu incorporarea teritoriului granitiei militarie cu teritoriulu civilu alu Croatiei, pentru care s'au si luatu mesurile necessarie in doue directiuni.

IV. Dorint'a mea este, ca dupa experient'a de 6 ani facuta cu organizatiunea actuala a terei, aceea se fia reformata, incependum chiaru dela comune, care sunt forte asuprite, mai virtosu in respectu finantiale si administrativu, in catu au si ingenunchiatu.

V. Dara aceasta reforma radicale o voi incepe numai dupace vomu ajunge, ca granit'a militaria se o vedem definitivu incorporata.

In fine banulu constata pe facia, de si cu mare dorere, ca disciplina si regularitatea la corpulu functionariloru lasa forte multu de doritu, adaoge totu odata, ca esc. sa este prea decisu a'i stringe in pinteni, aplicandu legile si respectivele instructiuni cu tota rigore.

Acésta programa s'a citit in siedint'a dietei din 15 Septembre a. c. si a fostu primita cu Zsivio (Vivat) entuziasticu si unanimu, adeca si de catra opositiune. De atunci croatii lucra barbatesc la reorganisarea terei loru in spiritu nationale.

Transilvania.

— Clusiu. (Espositiune pomologica si de horticultura), sau in limb'a de tote dilele, espositiune de pome, de legume, verdetiuri, flori.

vrei, voi chiamá de séra pe nenea Vasile, servitorulu tatalui meu, se ti-o povestésca."

"Voru fi trecutu tocma diece ani la Sangeorgiu, domnule," incepù betranulu. Imi aducu aminte ca astazi. Parintele tineru era pe atunci la scóla. Intr'o dumineca sér'a totu tineretulu nostru isi petrecu la jocu pana catra mediulu noptii in cas'a lui Simionu alu Petri din capulu satului.

"Flórea jucatórelor erá Irin'a.

"Cine a vediutu odata pe Irin'a, trebuia se'si perdia mintile. Era o copila, cum nu vedi astazi in satulu intregu. Faci'a ei era ca spuma la laptelui, busele ca doi fraguri de miere, ochii ca doui lucéferi, mijlocul ti se parea trasu prin inel. De mama remase orfana la vîrstă de siepte ani, si fu crescuta la o matusia a ei. Tatalu ei murise cu unu anu mai inainte. Dela parinti cari erau ómeni de frunte in satu, Irin'a mostenise ca ori-care fea de gasda.

"Serman'a, n'a avutu parte de avere."

"O singura scadere i inputau unii, la care ea nu portá nici o vina.

"Mum'a Irinei, vorbiau betranele, ca ar fi fostu o femeie prea cum se cade, harnica si muncitóre, fara parechia.

"Irin'a aducea multu cu dens'a."

"Copil'a dela fire era forte simtitóre. Ea sciá, ce credu ómenii despre mama-sa si, incrediuata óre-cum, ca acestea sunt numai scornituri reutatióse, se superá de morte, candu'i pomenea cineva catu pe departe despre crediti'a ast'a.

"Frumseti'a si avut'a Irinei amutise gurile babelor si toti junii mai de frunte se simtiau mandri, candu poteau glumii cu dens'a. Si ori-care s'ar fi tinutu norocoșu, deca s'ar fi potutu numi barbatelul Irinei.

"La cati nu le scapará calcâiele dupa ea!

"Irin'a la rondulu ei, nu era sburdalnica ca alte

Foisióra „Observatoriului”.

NUTIU.

Noveleta de Petra-Petrescu.

Me intorceam dintr'o caletoria.

La invitarea unui amicu me abatui in comun'a Padurenii, unde densulu functiona ca preotu de mai multi ani.

Am avutu o primire din cele mai ospitaliere. Situatiunea comunei m'a multiamitu de totu. Cu deosebire mi-a placutu curatiuni'a mare, ce am observat ca se tine prin case. Omenii frumosi si verdi ca stejarilu.

"Asia e frate?" intrebà amiculu meu, "se vede ca traemu la munte. Credi? asia m'am dedat la satu, in catu te asiguru, ca n'asi schimbá cu orasiele vostre. Traemu mai simplu, dar multiamita ceriului, suntemu indestuliti. Cu poporenii eu, o ducu forte bine."

"Si cine ti-a spusu ca prin orasie sunt ómenii atatu de fericiti, in catu se fia justificata invidi'a, ce nutrescu satenii pentru orasieni? i-am reflectat eu. Candu ai cautá dupa nemultiamire si seracia, te increintiedi ca le gasesci in cetati intocma ca si la economii simpli de pe la sate, ba asiu potea dice: mai potentata. Calici'a orasianului e calicia domnesca, care párjolesce. Sateanulu lipsit u dedat cu seraci'a ca viermele in radecin'a hreanului si nu'si face atata bataia de capu. Alt'a e cu seraci'a domnesca. Acésta trebuie ascunsu. Si se nu creda sateanulu ca toti coconasi si tota coconitiile, catre le vede pe strada intortionate si cu capulu pe susu, inplantu acasa man'a in bani si ducu lumea alba. Nu! Pentru-ca acestia, de cele mai multe ori, abia o tarasescu de pe o di pe alt'a."

"Esci prea pessimistu fratiore, inse chiaru se'mi laudi orasiele vostre, nimicu nu m'ar potea decide se abandonediu locurile acestea."

Societatea agronomica dela Clusiu se preparase mai de multu timp, că se faca o espositiune că acesta, spre a incuragia cătu se pote mai multu acestea ramuri ale economiei domestice, cu atâtua mai virtosu, că de candu veniram prin calile ferate in legatura cu cetatile cele mari, speculantii au inceput se adune si din tierile nôstre pôme, legume, verdetiuri, oua, untu si smantana de mii si sute de mii preste anu, éra mai de curendu au datu si de brandi'a romanésca, pe care mai inainte o cunosceau numai in form'a casilului. Tote le cara cu vagónele spre a satura pe locustele din cetatile mari. Din pôme uscate inca au castiguri minunate.

Espositiunea se asediat in redutulu (sal'a de baluri) a cetatiei si se deschise cu destula ceremonia, dupa datin'a ungrésca in 28 Oct. Totu localul este plin de producte, care de care mai frumose. Aru face bine toti căti mergu la Clusiu in dilele cătu tîne acea espositiune, că se o visistedie, fiacare in interesulu propriu, inse si in alu poporatiunei preste totu. Cate mii de gradini stau tota vîr'a pline de buruieni puturose, căte si mai căte scurmante de porci, căte desgradite din tote partile, si căta fôme si cătu doru mai ducu proprietari loru de pôme, de legume, de verdetiuri, si mamele n'au tota vîr'a nici macaru o flôre se puna in perulu ficei sale. Căta desolatiune si viétia de postu necurmatu!

Diariele din Clusiu descriu pe largu espositiunea. Spre a o caracterisă in cătuva, vomu scôte si noi aci căteva calitati ale ei. Sal'a cea mare este plina de struguri si de flori, asiediate cu simetria frumosa. Reuniunea agronomica transilvana are cea mai bogata colectiune de struguri. Unu singuru docente din Clusiu, anume Ludovicu Szentgyörgyi, a espusu 96 soiuri de struguri din vii'a sa. Vedi asia dascalu! Urmédia mai multi proprietari de vii si de florarii cu colectiunile loru de o varietate ne mai vediuta in Transilvani'a, plante indigene cu exotice asiediate preste totu cu multu gustu.

Cea mai bogata este espositiunea de pôme, anume mere si pere. Pometulu din gradinele magnatilor Haller, Vesselényi, Melani'a F. Haller, Béldi, Toroczkay, Kornis, precum si din ale altora au atrasu atentiunea prin multimea si nobilitatea loru. Dintru o singura gradina, a lui Haller, s'au vediut 76 soiuri de mere. Perele au fostu reprezentate si mai bine.

Trecemu la legume si verdetiuri, espuse de grafine si baronese, de orasiane si tierance. Capatîne de curechiu (vérdia) de marime uriasia, totu asia si pepeni-porcesci (bostani, luboi, lubenitie, curcubete) de sociu ce nu se strica cu anii intregi si sunt grei pâna la 100 z; cepe cătu unu capu de omu, morcovii de căte doue urme, cartof

si napi de marime extraordnaria, carfiolu (conopida) că si de care se aduce din Constantinopole; ridichi de érna, totu de marime ne mai vediuta pe la noi; dn. C. Goboczy dela Oradea avea 100 soiuri de cartofi; soiuri prea frumose de fasole (faseolus), mazere (pisum), linte (lens), bobu (faba). Cea mai frumosa cépa si cartofi a trimis J. Lészai din comun'a Pui in comitatulu Hunedorei.

Scól'a agronomica a statului dela Clusiu-monasturu (suburbea Clusiu) s'a produs si ea cu productele sale.

Totu acestea feliuri de producte se potu espune si la espositiunea romanésca, care se va deschide in Sibiu la 27 Augustu 1881.

Totu in acestea dile s'au produs la Clusiu si membrii reunionei de vinari, cu gustatulu vinurilor de prin celariele loru.

Nr. 236/1880.

Onorabilei Redactiuni a „Observatoriului“ in Locu.

Adunarea generala a Asociatiunei transilvane, ce s'a tinutu in Turd'a la 8 Augustu a. c. a decisu: că cu ocasiunea tñerei adunarei generale in Sibiu la a. 1881 in 27 Augustu si dilele urmatore, se se arangédie si o espositiune nationala de agricultura si industria.

Comitetulu Asociatiunei pentru executarea acestui conclusu, si respective pentru punerea in lucrate si realizarea espositiunei de sub cestiune, a alesu unu „comitet de espositiune“ in persoanele domnilor: Br. D. Ursu, G. Baritiu, J. Popescu, Part. Cosma, Vis. Romanu, Al. Lebu, Eug. Brote, Dem. Comisia si Dr. D. P. Barcianu.

Acesta se aduce la cunoscintia publica, si se invita totu odata intrég'a poporatiune romana, că se participe cu productele sale de industria si agromania, in numeru cătu se pote mai mare, la viitora espositiune, a carei necessitate si folosu este de toti recunoscuta.

Din siedint'a comitetului Asociatiunei transilvane.

Sibiu, 18 Septembre 1880.

Boga m. p., Dr. Jos. Hodosiu,
v.-pres. scr.

— Fóia bisericésca a diecesei Aradului „Biserica si scól'a“ face in Nr. 43 unu frumosu apelu indemnatoriu la participare cătu se pote mai mare „la espositiunea nationala de industria si agricultura in Sibiu“. Auctorulu acelu apelu caldurosu crede, că daca aceasta idea fericita va fi apretiuita dupa meritu si intrég'a poporatiune romana va lucra pentru realizarea ei, atunci ea pote se aiba conse-

Ea ar dice, ii rustne,
Dac'o pisci ii pare bine."

„Deodata, că prin farmecu, amutira toti strigatiorii si indata se aude unu singuru chiuitoriu, cunoscutu de celu mai batjocorosu intre fetiori:

„Frundia verde iasomia,
Nu e ast'a bucuria?
Jóca slug'a satului
Cu fêt'a bogatului,
Jóca joc'unu ciobanelu
Si strigóiu lângă elu!"

„Tacere adanca erá. Ti se parea că cu totii se simtu vinovati de ceva.

„Atunci cei doui jucatori pasiesc inaintea feciorului, care ia batjocoritu.

„Esti nedreptu Tódere,“ dise Irin'a, care schimbă fețe de necajita. „Te rogu nu vatemá mortii, cari nu ti-au facutu nici unu reu.“

„Ori iti iai vorba indereptu, ori e vai de angebulu teu, misielule,“ strigă ciobanelulu, ridicandu'si man'a musciulosa că se lovésca pe nerusinatulu Tóderu.

„Ho, ho!“ sarira atunci toti feciorii. Si noi suntem aici. Are dreptate Tóderu. Satulu intregu scie că mum'a Irinei a fostu strigóie. Si-apoi ea nu va fi mai buna că mama-sa.

„Ciobanelulu incrustá sprincén'a de mania. Isi intorse odata ochii róta.

„Erá p'ac'i se se incaiere o lupta pe móre pe viétia.

„Déca Irin'a dice că mama-sa n'a fostu strigóie, se audi o voce, si are curagi si mérga acum la mormentul ei, se faca pe mormentu unu semnu, si déca nu i se va intemplá nimicu, vomu crede si noi, că mama-sa a fostu femeia că alte femei.

„Bine, adaosera ceilalți. Se mérga. Atunci nu'i vomu mai aruncă nimicu.

„Irin'a se facu nevediuta.

„Dómne, totu me infioru.

„Blastemati de feciori sciau că este aprópe Sangeorgiului, candu strigóiele esu din morminte.

„Cum voiau se-si resbune asupra frumosei copile!

„Irin'a apucă drumulu cătra cintirumu, o luă pe din susu de biserică si ajungendu la mormentu in dreptulu altariului, tresare de-odata.

„Façia in façia vede o figura alba, cu capulu golu

centie inseminate pentru desvoltarea economica a poporului nostru. Acelasiu aucto'r isi exprime de repetite-ori dorint'a si sperant'a, că toti români din tóte partile voru participa la acesta espositiune nationala, „care este unu lucru de mare importantia pentru romani etc.“ Ori-cine pote, se citésca intregu acelu memorabil apel din numitulu organu bisericescu, in care va mai asta si alti articlii de mare folosu si bine scrisi.

— (La processulu de pressa din 28 Octobre a. c.) In Nr. 84 amu presupusu, că decursulu acelu processu fatale pentru viitoru se va publica dupa note stenografice. Unu singuru diariu germanu isi avuse in siedint'a din acea di pe stenografulu seu; acela inse, din ce cauza, nu se scie, a comunicatu lectorilor sei mai multu numai resultatulu si in Nr. din 1 Novembre unu comentariu juridicu de mare valo're, prin care combate modulu formularei intrebarilor puse juratiloru.

Intre acestea fuseram informati, că decursulu istoricu alu processului se va publica romanesce cătu mai curendu, pentru că publiculu romanescu se nu remana in nesciintia si nedumerire asupra unui processu de pressa, alu carui subjectu fusera din intempiare, nesce acte curat u bisericesci.

Ni se asigura totuodata din nou si cu documentul la mana, că dn. protopopu si directoru J. Hannea inainte de a si caută onoreea sa la unu tribunalu civil, inca din 10/22 Octobre 1879 a presentat plansoreea sa in scrisu la vener. presidiu alu consistoriului archidiaconescu, ceréndu totuodata asupra sa insusi cercetare disciplinaria; dara de si a urgitatu de repetitive-ori prin graiulu viu, nu a urmatu pâna in dio'a de astadi nicio resolutiune meritoria.

Lasandu orice polemie ulterioara la o parte, este multu mai bine a lasa că se vorbesc actele.

R o m a n i a .

— Bucuresti, 18/30 Oct. Dupa terminarea manevrelor de pe intinsele Campii dela Tiganesci, In. S. Regala Domnulu a plecatu in prenuma cu Dómn'a la Moldov'a, totu cu scopu de a visită trupele concentrate atâtua la Romanu, cătu si la Jasi. Pâna la Galati caletori'a se facu pe Dunare, éra de acolo inainte cu calea ferata. Primirea la Galati de cătra poporatiune (la 80 de mii) si auctoritatile publice, a fostu una din cele mai stralucite si inbuliél'a multimei atâtua la portu, cătu si pe strade atâtua de mare, in cătu politi'a nu a fostu in stare se tîna ordinea intru tóte.

A dou'a di sér'a ajungendu la Romanu I. S.

si bratiale deschise. „Irina, vino, sunt eu“ dise acesta cu voce prefacuta.

„Irin'a lesină intr'o clipa, dar inainte de a ceda la pamentu, o spriniră braçele venjose ale ciobanelului...

„A dou'a di clopotele din turnulu bisericii vesteau cu jale trecerea unui muritoru din lumea acesta, éra in a treia di Irin'a fu asiedata lângă mam'a ei.

„Dupa mórtea Irinei ciobanelulu nu se mai iví la jocu, nici printre ómeni nu se areta unu anu de dile. Cine ar fi cutediatu inse a mai cercetá nótpea mormintele, ar fi potutu vedea in tóta sér'a o figura alba, care mergea tînt'a la mormentulu Irinei si plangea că unu copilu.

„Bielulu ciobanelu, de căte-ori nu'i voru fi secatu lacrimile in ochi!

„Au spusu soçii lui, că dela inmormentarea Irinei nu l'au mai vediutu glumindu, ba nici nu mai voiá se vorbescu cu nime.

„Cătu e dio'a, cantá de jale in fluieru.

„Se dice că odata se afă cu turm'a intr'o poiana si cantă éra a jale. Deodata i se paru că vede umbr'a Irinei radicandu-se din tufe si venindu spre densulu.

„Vino sunt eu, dise elu, radicandu'si manile in susu si amblá se prinda vedeni'a.

„Astă trecu.

„De alta-data se intóse pe la ojina cu turm'a la stâna, si imbratisioa oile care cum ii venea inainte, dicendu: nu fugi Irina, eu sunt.

„A inceputu a'i fi totu mai reu.

„Nu se potea apropiá nime de elu.

„Nebunise.

„Toam'a pe atunci sosise parintele tineru dela sant'a teologia, că se se asiedie de preotu in satu. La sfatul d-sale, ciobanelulu legatu, fu dusu la Sibiu in casele smintitiloru, că se se vindece.

„Două ani inchiaiatu a siediutu ciobanelulu in Sibiu.

„Dupa două ani vení éra acasa, slabitu că vai de elu, dar la minte mai sanatosu.

„Din totu satulu numai unul nu se feria acum de densulu si avu indurare de elu, luandu'l de servitoriu, e tare muncitoriu astadi, nu vorbesce cu nime, inbetranesce vediendu cu ochii si se topesce pe picioare.

„Satenii i dicu:

„Sermanulu Nutiu.“

R. a inspectat joi in 18/28 trupele de acolo, asiedate in castre (tabara); de aci era se plece vineri totu cu Dóm'n'a la Jasi, unde se faceau preparative maretie de primire. Sambata Domnitorulu avea se ésa din Jasi la Podulu-Iloie i, cä se asiste la o mare manevra a trupelor, care mergu acolo dela Romanu, cä se opréscă trecerea unui altu corpu, luandu ofensiv'a. A dou'a di dumineca ostirile aveau se intre in Jasi, de unde dupace voru fi trecute in revista, se voru intorice la garnisonele si in casarme loru.

Domnulu si Dóm'n'a au se petréca in a dou'a capitala a Romaniei cam o septemana.

Dela Jasi se scrie, cä pe acolo a ninsu inca din 12/24 Octobre si preste nöpte a inghiaiatu. De altmintrea in o parte mare a Ungariei si mai susu in tierile austriace frigulu a datu totu asia de timpuriu.

— Despre culesulu viiloru din diversele parti ale tierii scirile nu prea sunt placute pentru beutorii de vinu; mustu puçinu si acela nici asia de bunu cä in anulu trecutu. Preturile lui se urca mereu.

— Sunt aprópe doue luni, de candu dela Galati ajungu sciri mereu despre inrolarea de voluntari greci si transportarea loru pe corabii pentru armat'a Greciei. Cei mai multi voluntari sunt greci, cä-ci se alegu din multimea grecilor pe carei aduce interesulu comercial la Galati, Brail'a si in alte porturi danubiane; se afla inse cu ei si cäte unu pierdutu de romanu, séu cine scie ce corcicuri de ómeni, cari mergu cä se'si lasse ósele prin muntii Tessaliei ori ai Epirului, in bataliile pe care le voru avea cu turci si cu arnautii.

— Consululu austro-ungurescu br. de Haan a fostu chiamatu dela Galati la Pest'a, pentru-cä se dea delegatiuniloru informatiuni cätu se pote mai esacte in cestiunea cea ardentă a Dunarei romanescri. Asia, nu fara mare temeu diariele din Bucuresci si Jasi apucara si ele carteia rossia la mana, adeca colectiunea de documente diplomatice coprinse pe anulu acesta intr'unu volumu grosu tiparit pe 400 de pagine 4-o, in partita de cätra ministeriulu de externe intre membrii delegatiunei parlamentarie austro-unguresci.

— Diariulu „Press'a“ comunica de preste Dunare scirea, care de si nu ne surprinde, ea inse totu remane multu semnificativa pentru elementulu romanescu in generalu. „Popibulgari cutriera Macedoni'a si Tessali'a, spre a face printre poporatiunea romana propaganda contra Greciei. Ei au la densii sume mari de bani si se bucura pretutindeni de protectiunea autoritatiloru otomane.“

Se duce minune, cätu este de cautatu elementulu nostru romanescu, tocma pe atatu de cautatu, pe cätu si de urgisitu si persecutatu. Nici o contradicere mai mare nu vei afla in vieti'a poporiloru de cätu este acésta. Grecii, bulgari si serbii lupta unii in contra altora, care de care se tragasi se amalgamodie mai curendu in corpulu loru nationale pe toti romanii, pe cäti numai potu se puna man'a. Ungurii, carii nu potu se pronuntie numele de romanu fara óre care grétia siurgia, alérge in ruptulu capului, sacrificia averi si se folosesc de tóte stratagemele, pentru-cä se faca din romani magiari. In muntii Croatiei tóta poporatiunea romanésca este desnationalisata, in cätu 'ia mai remasu numai numele. Intre rutenii din Mar-mati'a, Ugocea etc., multime de comune romanesci satene sunt prefacute in slavi asia, in cätu numai betranii mai sciu romanesci. Nu mai vorbim de romanii din Dalmati'a si Istri'a, pe unde au mai remasu cäteva sate locuite de carbunari si de oieri, nici de cei din Basarabi'a, cu cari gubernulu rusescu colonisase din regiunile Crimeei parasite de tatari.

— Asupra primariei actuale din capital'a Romaniei se ridică plansori fórte grele, nu numai in diarie de acelea, care afia nodu si in papura, dara si in cele gubernamentale cä „Romanulu“ si „Press'a.“ Acésta din urma arata cu exemplu isbitorie, cä funktionarii primariei (Bürgermeisteramt) isi facu de capu cu lenea si nepasarea lor, pare cä ar fi toti dintru o mama cu cei din Clusiu, din B.-Pest'a, Oradea, Lugosiu, Aradu, Temisi'r'a, Brasovu si mai virtosu cu cei din Dobritinu, Galati etc.

— Jasi, 21 Octobre. — (Caleatori'a II. LL. Regale) — II. LL. RR. Domnulu si Dóm'n'a au sositu la órele 2 si jumetate insochiti de ministrii de resbelu si de interne.

Trenulu princiariu a intratu in gara in mijlocul aclamatiuniloru multimei care se inbuldiá in

lungulu calei drumului de feru; sosirea loru a fostu salutata de salve de artileria; music'a cantá.

II. LL. RR. au fostu primite la gara de d-lu Cont'a, ministru alu instructiunei publice si cultelor, de primariulu Jasiului, de mai multi prefecti, consiliulu comunulu si consiliulu judetienu, gard'a nationala si notabilitatile orasiului. Era si unu mare numeru de domne, care au oferit buchete principesei Elisabet'a.

Gar'a si orasiulu sunt splendidu inpodobite, de la gara II. LL. au fostu conduse in mare cortegiu la mitropolia, unde s'a cantat unu Te-Deum pentru fericit'a loru sosire, apoi s'a dusu la cas'a colonelului Alcazu, care le va fi resedintia in timpulu siederii II. LL. la Jasi. In totu timpulu traiectului multimea care implea, stradele au aclamat cu entuziasm pe augustii suverani.

La resedint'a princiariu se aflau adunati pentru a primi pe II. LL. RR. membrii curtilor si tribunalelor, corpulu professoralu, mai multi senatori si deputati, precum si corpulu consularu.

Sér'a orasiulu a fostu stralucit u iluminat.

Sciri diverse.

— (Necrologu.) In 23 Octobre a. c. a reposatu in comuna Sasioru fostulu preotu

Damianu Moga

dupa unu morbu scurtu, in etate de 59 ani. Reposatulu, care in tóta viati'a sa a fostu unu parinte iubitoru, unu barbatu fórte activu si bunu romanu, este jalitu de fiu lui seu mai mare Dr. J. Moga si de o fiica Susana, din prim'a sa casatoria, precum si de alti patru feclor si 2 fete din a dou'a casatoria. Reposatulu a fostu membru ordinariu pe viatia alu „Asociatiunei transilvane“ a contribuit la fondulu „Reuniunei femeilor romane din Brasovu“ si au participat cu multa bunavointia la tóte intreprinderile nationale. Cu deosebire comun'a Sasioru are de a multiami reposatului multe binefaceri, intre cari amintim activitatea si zelulu desvoltat pentru scola si biserică, initiativa si conlucrarea sa pentru castigarea unui tèrgu de tiéra in acea comuna, precum si pentru recastigarea regaleloru si altele. In dile bune cä si in dile negre, bogatii cä si seraci aflau usi'a „parintelui Damianu“ deschisa si erau primiti cu ospitalitate alésa.

Fia'i tierin'a usi'ra si memor'a binecuvantata!

— (Érasi emigranti din Ungari'a.) Scirile despre emigranti nu mai voru se se curme, acum inse nu numai in Americ'a pe la Hamburg, ci si in diverse tieri europene, care in cätrau vede cu ochii. In lunile din urma au plecatu multi din comitatele Zemplinu si Sáros. Mai virtosu bietii slovacii iau lumea in capu. Din Boem'a inca se ducu multi, de aceea inse nu se mira nimeni, cä-ci in acea tiéra se vinu cäte 5000 locuitori pe 1 mil. □, candu in Ungari'a pe unde este mai bine locuita, abia se vinu cäte 2500 pâna celu multu 3000. Slavacii sunt ómeni laboriosi, dara pe lângă ce au multu pamantu sterpu, ii omora greutatea impositelor.

— (Dintre numerósele bande hotiesci din Ungari'a) pe cea din comitatele Torontalu si Békés o sparsera abia si dupa cum arata dia-riulu din Csaba, au adusu acolo pe mai multi banditi, asupra carora esu 37 furturi de cai, 5 spargeri de bolte si case incuite, 10 furturi de boi si devastarea unei case municipale, cu care ocasiune lotrii au trasu din pusti asupra sergentiloru politiei.

— (Budgetulu capitalei Budapest'a) este ficsatu pe a. 1881 la 6,337,940 fl.

— (Camu fabulosu). „Ellenzék“ din Clusiu ne spune, cä dn. Lud. Vándori redactorulu diariului din Bucuresci a rogatu pe dn. ministru C. Tisza, cä acesta se mijlocesca gratia cu ocasiunea casatoriei archiducelui Rudolfu la vreo cinci mii de unguri fugiti de catania (refractari) dela 1867 incoce si rataciti prin Romani'a, de unde nu cutédia se se mai intórcă in patri'a loru. Totu Vándori ar fi reclamat la dn. Beniaminu Kállai chefu de sectiune in ministeriulu de externe, din causa cä la armele (insignia) austro-unguresci de pe la consulele din Romani'a se vedu numai inscriptiuni germane si romanesci, era magiare nu, si fiindu-cä Kállay ar fi respunsu cä spre acelu scopu nu s'au votat spese, Vándory promisse in numele coloniei magiare din Romani'a, cä voru platí magiarii aceia

din pungile loru. Este bine de dn. Vándori, daca pote dispune asia usioru de pungile altora.

— (Sie se catedre de professori.) Catedrele de limba si literatura romana dela cursulu superioru alu liceelor din tiéra, si anume dela liceele St. Sava si Mateiu Basarabu din Bucuresci, dela liceulu din Craiov'a, dela liceulu din Jasi, dela liceulu din Bârladu si dela liceulu din Botosani, se punu in concursu pe dio'a de 23 Juniu 1881.

Concursurile voru avea locu, pentru catedrele din Bucuresci si Craiov'a, in palatulu Universitatiei din Bucuresci, era pentru cele din Jasi, Bârladu si Botosani in palatulu Universitatiei din Jasi. Concursulu se va tinea in conformitate cu prescriptiunile legei celei noue de concursu, pentru gimnasii, licee etc. („Monitorulu“ Nr. 68 din 1879) si regulamentulu de aplicatiunea acestei legi (Monitorulu“ Nr. 220 din 1879).

Aspirantii trebuie se se inscrie d'a dreptulu la ministeriu, celu puçinu cu optu dile inainte de terminulu concursului. (Dupa Monit. ofic.)

Bine cä se pune mai multa grija pe limb'a si literatur'a nationala. Asteptam cu inpatientia rezultatulu acestor concurse.

— (Albumulu Macedo-român) a esit de sub tipariu si se afla de vendiare pe la librarii. Acestu albumu e facutu prin colaborarea a 180 scriitori si alti artisti si formédia unu volumu de 23 căle cu frumóse ilustratiuni.

Pe aifptulu, care'i anuntia aparitiunea cetimur urmatorele renduri:

„Acestu monumentu neperitoriu alu misicarii „de sympathia a Europei si a Romaniei pentru cultur'a romaniloru din peninsul'a Balcanica (cä-ci se scie cä produsulu din vendiarea Albumului este destinat a marí fondulu scolasticu alu societatii „de cultura „Macedo-romana) nu pote lipsi din cabinetele si din bibliotec'a nici unui romanu, nu numai cä o opera patriotică, dar si cä cea mai frumósa ilustratia ce vr'odata s'a publicat la noi romanii.“

Pretiulu acestui Albumu, din caus'a proprietati ce a luat, e de lei 8 editiunea ordinaria si lei 20 editiunea de luxu.*)

— (Biblioteca in Europa.) Dupa o relatiune oficiala, Austria e statulu europénu, care are cele mai multe biblioteci. Sunt, in adeveru, in Austri'a 577 biblioteci, continendu 5.475,798 volume, afara de charte si de manuscrise, adeca 26.8 volume pentru fiacare 100 de locuitori.

Cele 500 de biblioteci din Francia continu 4.598,000 volume si 135,000 manuscrise, adeca 12,5 volume pentru fiacare 100 de locuitori.

Itali'a are 493 biblioteci cu 4.340,281 volume si 330,570 manuscrise; o media de 16,2 la fiacare 100 de locuitori.

Prussi'a are 398 biblioteci cu 2.230,450 volume si 58,000 manuscrise.

Engliter'a are 200 biblioteci cu 2.871,483 volume si 26,000 manuscrise.

Bavari'a are 160 biblioteci cu 1.368,500 volume si 24,000 manuscrise.

Russi'a are 145 biblioteci cu 952,000 carti si 24,300 manuscrise.

Dintre institutele private, bibliotec'a nationala din Francia e cea mai mare, continendu 2.078,000 volume.

British Museum are 1.000,000 volume.

Bibliotec'a regala din Monaco 800,000 volume.

Bibliotec'a din Berlin 700,000; cea din Dresda 500,000; cea din Vien'a 420,000.

Bibliotec'a universitatiei din Oxford are 300,000 volume; a celei din Heidelberg 300,000.

Bibliotec'a Vaticanului nu are de cätu 300,000 volume, dara e cea mai avuta in manuscrise, care se urca la 25,000.

In Romani'a avemu doue biblioteci centrale, una in Bucuresci si cealalta la Jasi.

Cea din Bucuresci avea la Januariu 1878, 26,555 volume; 326 manuscrise si 228 volume stampe. Incepertulu acestei biblioteci datéda de pe la 1833.

Bibliotec'a centrala din Jasi possedea, la 22 Octobre 1878, 29,253 volume; 75 exemplare tablouri, 813 butati monede si 254 butati alte varietati. Acésta biblioteca a fostu fundata in 1835. (Romanulu.)

— (Erata.) In darea de séma despre balulu romanu datu in favorulu fondului de teatru, publicata in Nr. precedentu, s'a stracuratu o regretabila erore de tiparu, pe care cerendune scusele nostre, ne grabim a o corege, constatandu cä D-n'a Constantia de Dunca-Schiau a contribuit cu sum'a de 5 fl. v. a.

*) Cam scumpu chiaru si pentru publiculu din Romani'a. Red.

